

ΕΕΜΠΣΟΘ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
«ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ»

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
«ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ»

ΤΟΜΟΣ Δ΄

ΤΟΜΟΣ Δ΄

2013

ΠΑΤΡΑ 2013

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
«ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΘΕΟΛΟΓΙΑ»

ΤΟΜΟΣ Δ'

ΠΑΤΡΑ 2013

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ-ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΕΡΕΖΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΙΛΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΤΖΑΝΑΡΗΣ

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ-ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς οὐ μόνον ἐξ οὐκ ὄντων ἡμᾶς πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ Θεὸν ζῆν ἡμῖν ἐχαρίσατο τῆ τοῦ Λόγου χάριτι• οἱ δὲ ἄνθρωποι, ἀποστραφέντες τὰ αἰώνια, καὶ συμβουλία τοῦ διαβόλου εἰς τὰ τῆς φθορᾶς ἐπιτραφέντες, ἑαυτοῖς αἰτίοι τῆς ἐν τῷ θανάτῳ φθορᾶς γεγόνασιν, ὄντες μὲν, ὡς προεῖπον, κατὰ φύσιν φθαρτοί, χάριτι δὲ τῆς τοῦ Λόγου μετουσίας τοῦ κατὰ φύσιν ἐκφυγόντες, εἰ μεμενήκεισαν καλοί.

Μεγάλου Αθανασίου, *Περὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου*,
Β.Ε.Π.Ε.Σ. 30, σ. 78, 32-38

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μέρος Α'. Μελέτες

Αθανάσιος Αν. Αγγελόπουλος, Κράτος Σκοπίων. Η λύση του Εκκλησιαστικού Ζητήματος υπό τον προβολέα του Πολιτικού Ζητήματος, **σ. 9**

Konstantinos Agoras, L'économie trinitaire de Dieu et le don eschatologique de catholicité en Christ, **σ. 27**

Σπυριδούλα Αθανασοπούλου-Κυπρίου, Ο ρόλος της λογοτεχνίας στη θρησκευτική εκπαίδευση, **σ. 54**

Ειρήνη Αρτέμη, Ό όρος «ίδιον» καί χρήσεις του μέσα από τή διδασκαλία του Αθανάσιου Αλεξανδρείας, τῶν Καππαδοκῶν Πατέρων καί του Κυρίλλου Αλεξανδρείας, **σ. 63**

Νικόλαος Ασπρούλης, Έκκλησιο-Κοσμική Δογματική' ως ένα μοντέλο θεολογικής εκπαίδευσης: Η περίπτωση του *Orthodox Handbook on Ecumenism*, **σ. 87**

Σταύρος Γιαγκάζογλου, Κρίση της συνοδικότητας; Η γραφειοκρατική αντίληψη της εκκλησιολογίας και το πρόβλημα της κοινωνίας και της συνοδικότητας στην Εκκλησία σήμερα, **σ. 100**

Σωτήριος Σ. Δεσπότης, Αναψηλάφηση του ονόματος και του λειτουργήματος του επισκόπου στην χριστιανική κοινότητα επί τη βάσει της μαρτυρίας των ποιμαντικών, **σ. 123**

Ανδρέας Δ. Ζαφειρόπουλος, Οι σχέσεις της Σερβικής Ορθόδοξου Εκκλησίας με την Πολιτεία την περίοδο του Κομμουνισμού στην τέως Γιουγκοσλαβία (1943-1990), **σ. 140**

Jan Zozulak, Το κεντρικό ζήτημα της Τριαδολογίας των πρώτων αιώνων, **σ. 164**

Παντελής Καλαϊτζίδης, π. Ιωάννης Μέγιεντορφ και π. Ιωάννης Ρωμανίδης: δύο αντικρουόμενες ερμηνείες της παλαμικής θεολογίας, **σ. 172**

Απόστολος Αντ. Καπρούλιας, Όψεις της κατά Πλάτωνα Ανθρωπολογίας της Θρησκείας: Από την Οντολογία της «επιμεριστικής» *ιάσεως* στην Θεολογία της «ενοποιητικής» *θεραπευτικής μεταμελείας*, **σ. 201**

Πολύκαρπος Καραμούζης, Ο θρησκευτικός εαυτός και η διαμόρφωση των θρησκευτικών αντιλήψεων στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, **σ. 212**

Ελένη Κασσελούρη-Χατζηβασιλειάδη, Η Ερμηνευτική των Γραφών και η Ορθόδοξη Θεολογία τον 21ο αιώνα. Ερωτήματα, προκλήσεις, προοπτικές, **σ. 226**

Χριστίνα Καψιμαλάκου, Οι οριακές καταστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης κατά τον Μιχαήλ Ψελλό-Το ζήτημα του θανάτου, **σ. 238**

Γεώργιος Νεκτάριος Αθ. Λόης, Η πολιτική και η εκκλησιαστική κατάσταση στην Σερβία μετά τον Στέφανο Δουσάν και η είσοδος των Οθωμανών στα Βαλκάνια (1355-1389), **σ. 250**

Κωνσταντίνος Μαντζανάρης, Σχοινοβασίες στη χώρα του εαυτού: η

αναζήτηση της αγιότητας στον Ο. Ελύτη, σ. 275

Αναστάσιος Γ. Μαράς, Οι Διδάσκαλοι της πρώτης Εκκλησίας, σ. 291

Σπύρος Π. Παναγόπουλος, «Είδον μὲν τὸν ἄνδρα καὶ ἐπίσταμαι τὸν δίκαιον: Φιλολογικά σχόλια και στοιχεία χρονολόγησης περί του Βίου του Αγίου Σπυρίδωνος, επισκόπου Τριμυθούντος του θαυματουργού, συγγραφέντος υπό Λεοντίου, επισκόπου Σαλαμίνας Κύπρου, σ. 317

Ευρυδίκη Παπάζογλου, Αποστολικοί Πατέρες: Από τους χριστιανούς προφήτες στην Εκκλησία των επισκόπων, σ. 328

Θανάσης Ν. Παπαθανασίου, «Ο νόμος των αθώων» - Η αποστολή του κέλτικου Χριστιανισμού και μια έκφραση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σ. 342

Λυδία Χ. Πετρίδου, "Η θεωνυμία «παλαιός των ημερών». Οι έννοιες του «αιώνος» και του «χρόνου» στην Παράφραση του Γεωργίου Παχυμέρη (1242-1310) στο *Περί θείων ονομάτων* του Διονυσίου του Αρεοπαγίτου", σ. 359

Протојереј Радомир В. Поповић, Фотин Сирмијумски јеретик, σ. 371

Радослав Распоповић, три мисије владике василија у русији, σ. 379

Sanja Stojković, Istorija engleske od njenog postanka do 1700. Godine, sa osvrtom na književnost tog doba, σ. 397

Χρήστος ΑΘ. Τερέζης, Όροι ανάγνωσης της αιωνίου ζωής στο κατά Μάρκον Ευαγγέλιο (10.17-25), σ. 410

Βασίλειος Γ. Φανάρας, Μεταμοσχεύσεις: η θεολογική συζήτηση στην Ελλάδα τα τριάντα τελευταία χρόνια, σ. 425

Γεώργιος Ν. Φίλιας, Στις πηγές της έννοιας της «θυσίας» στη χριστιανική Λατρεία: παλαιοδιαθηκικές προτυπώσεις περί της Θ. Εύχαριστίας, σ. 438

Μέρος Β'. Βιβλιοκρισίες

Ελένη Κασσελούρη-Χατζηβασιλειάδη, Κώστας Νούσης, Όσιος Πορφύριος Κανσοκαλυβίτης. Εκκλησιολογία-Θεολογία, (Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη, 2014) σσ.234, σσ. 456-457

Αναστάσιος Γ. Μαράς, Δημήτρης Τσινικόπουλος, Βίβλος: Ένα βιβλίο επανασταστικό Θεσσαλονίκη: Άγνωστο, 2010 199 σ. ISBN: 960-6820-07-6, 457-459

Αναστάσιος Γ. Μαράς, Αρχιμ. Γρηγόριος Κωνσταντίνου, «Νέα εποχή», Μασονία και Σιωνισμός Θεσσαλονίκη: Άγιος Αναστάσιος ο Πέρσης, 2013. σ. 240, σσ. 460-462

Σπύρος Π. Παναγόπουλος, Filip van Tricht, *The Latin Renovatio of Byzantium. The Empire of Constantinople (1204-1228)* (= The Medieval Mediterranean; Vol. 90) Leiden / Boston / Tokyo: Brill Academic Publishers 2011, xii+ 544 pp., ISBN ISBN 9789004203235, σσ. 462-465

Σπύρος Π. Παναγόπουλος, *The Life of the Virgin Maximus the Confessor*, Translated, with an Introduction and Notes, by Stephen J. Shoemaker. Yale University Press 2012

ISBN, 978300175042, σσ. 465-468

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Αθανάσιος Ν. Αγγελόπουλος, Καθηγητής Πανεπιστημίου της Εκκλησιαστικής Ιστορίας

Konstantinos Agoras, Επίκουρος Καθηγητής Θεολογίας Ε.Α.Π.

Σπυριδούλα Αθανασοπούλου-Κυπρίου, Δρ. Θεολογίας. Μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και διδάσκουσα στη θεματική ενότητα ΟΡΘ61

Ειρήνη Αρτέμη, Δρ. Θεολογίας, ΣΕΠ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Νικόλαος Ασπρούλης, Μάστερ Θεολογίας, Υπ. Δρ. Θεολογίας Ε.Α.Π.

Σταύρος Γιαγκάζογλου, Δρ. Θεολογίας. Σύμβουλος στο Υπουργείο Παιδείας. Διευθυντής του επιστημονικού περιοδικού «Θεολογία». Μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και διδάσκων στη θεματική ενότητα ΟΡΘ60

Σωτήριος Σ. Δεσπότης, Δρ. Θεολογίας. Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Συντονιστής στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και διδάσκων στη θεματική ενότητα ΟΡΘ51

Ανδρέας Δ. Ζαφειρόπουλος, Μάστερ Θεολογίας Ε.Α.Π.

Jan Zozulak, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής και Βυζαντινής Φιλοσοφίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Νίτρα, Σλοβακία

Παντελής Καλαϊτζίδης, Δρ. Θεολογίας, Διευθυντής της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου, Μέλος Σ.Ε.Π. στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα "Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία" του Ε.Α.Π.

Απόστολος Αντ. Καπρούλιας, Δρ & Μτδρ Φιλοσοφίας, Υπ. Δρ Κοινωνικής Θεολογίας Διδάσκων στην Θ. Ε. ΟΡΘ- 50 Επιβλέπων Δ. Ε.

Πολύκαρπος Καραμούζης, Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Θρησκείας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ελένη Κασσελούρη-Χατζηβασιλειάδη, Δρ. Θεολογίας, Διδάσκουσα στο Ε.Α.Π.

Χριστίνα Καψιμαλάκου, Δρ. Φιλοσοφίας

Γεώργιος Νεκτάριος Αθ. Λόης, Δρ. Εκκλησιαστικής Ιστορίας Σλαβικών χωρών. Μέλος Ι.Ε.Θ.Π.- Καριπείου Μελάθρου. Μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και διδάσκων στη θεματική ενότητα ΟΡΘ51

Κωνσταντίνος Μαντζανάρης, Δρ. Θεολογίας. Διδάσκων στην Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης. Μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και διδάσκων στη θεματική ενότητα ΟΡΘ50

Αναστάσιος Γ. Μαράς, Δρ. Θεολογίας. Διδάσκων στην Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης. Μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και διδάσκων στη θεματική ενότητα ΟΡΘ50

Σπύρος Π. Παναγόπουλος, Ερευνητής στον Τομέα της Βυζαντινής Φιλολογίας & Ιστορίας

Ευρυδίκη Παπάζογλου, Δρ. Ιστορίας

Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου, Δρ. Θεολογίας, Καθηγητής ΣΕΠ του ΕΑΠ, καθηγητής στο Λύκειο Ζεφυρίου Δ. Αττικής, αρχισυντάκτης του περιοδικού "Σύναξη".

Λυδία Χ. Πετρίδου, Υπ. Δρ. Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Πατρών

Протојереј Радомир В. Поповић, Καθηγητής Ιστορίας, Θεολογικής Σχολής, Πανεπιστημίου Βελιγραδίου. Κοσμήτωρ Ανώτατης Ακαδημίας Σ.Ο.Ε

Радолав Распоповић, Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Crne Gore

Sanja Stojković, Μάστερ στην Αγγλική Φιλολογία και Λογοτεχνία, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Βελιγραδίου

Χρήστος Αθ. Τερέζης, Δρ. Φιλοσοφίας και Δρ. Θεολογίας, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής και Βυζαντινής Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Κοσμήτωρ της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών. Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του Μ.Π.Σ. «Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία» στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Συντονιστής στη θεματική ενότητα ΟΡΘ60 και διδάσκων στη θεματική ενότητα ΟΡΘ50.

Βασίλειος Γ. Φανάρας, Δρ. Θεολογίας., ΣΕΠ/ΕΑΠ

Γεώργιος Ν. Φίλιας, Δρ. Δρ. Θεολογίας. Καθηγητής και Πρόεδρος στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών
Συντονιστής στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και διδάσκων στη θεματική ενότητα ΟΡΘ50

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο τέταρτος τόμος της Επιστημονικής Επιθεώρησης του Προγράμματος "Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία" της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, περιλαμβάνει κυρίως εισηγήσεις οι οποίες ανακοινώθηκαν στο Α' Επιστημονικό Συνέδριο του Προγράμματος. Το Συνέδριο έλαβε χώρα στις 3 & 4 Μαΐου του 2014 στην Πάτρα και ήταν αφιερωμένο, καθηκόντως, στον εμπνευστή και δημιουργό τού εν λόγω Προγράμματος Επίσκοπο Περγάμου και Ακαδημαϊκό κ.κ. Ιωάννη Ζηζιούλα. Χώρος του Συνεδρίου ήταν η αίθουσα διαλέξεων του Συλλόγου Ορθόδοξης Ιεραποστολής "Ο Πρωτόκλητος" (Μιαούλη 68, Πάτρα), προς το διοικητικό συμβούλιο του οποίου εκφράζουμε τις θερμές ευχαριστίες μας. Και αυτός ο τόμος παρουσιάζει ποικιλία στην θεολογία του, διευρύνοντας μάλιστα τους επιστημονικούς συνεργάτες του και προσφέροντας ερευνητικό βήμα σε πρώην φοιτητές του.

Η Επιστημονική Επιτροπή της Επιθεώρησης

α
ΜΕΛΕΤΕΣ

Αθανάσιος Αν. Αγγελόπουλος

Κράτος Σκοπίων

Η λύση του Εκκλησιαστικού Ζητήματος
-Υπό τον προβολέα του Πολιτικού Ζητήματος-

Περίληψη

Θέμα της παρούσας έρευνας είναι ο **κανονικός**, επί τη βάση των Θ. και Ι. Κανόνων της Ορθοδόξου Εκκλησίας, **τρόπος λύσεως του προβλήματος της ονομασίας της Τοπικής Ορθοδόξου Εκκλησίας εντός της ανεξάρτητης, διεθνούς αναγνωρίσεως, πολιτικής – διοικητικής Επικράτειας των Σκοπίων**, του Κράτους της F.Y.R.O.M. Σ' αυτήν την Επικράτεια η πλειοψηφία των κατοίκων (περί το 65%) είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι, κατά το θρήσκευμα (Σλαβομακεδόνες κυρίως, και Βούλγαροι, Σέρβοι, Βλάχοι, Ελληνοβλάχοι κ.λ.π. ως μειονότητες).

Το Ζήτημα κείται σε **άμεση συνάρτηση με την οριστική λύση του πολιτικού προβλήματος** της διεθνούς πλήρως αναγνωρίσεως της ονομασίας του Κράτους αυτού, **erga omnes**, στα άμεσα βόρεια σύνορα της Ελλάδος. Το Κράτος των Σκοπίων **αποκαλείται σήμερα επισήμως F.Y.R.O.M. προσωρινά, κατά την ομόφωνη απόφαση του Ο.Η.Ε.**, μέχρις εξευρέσεως κοινά διεθνώς αποδεκτής λύσεως, με την *sine qua non* συμφωνία της άμεσα ενδιαφερομένης, για λόγους νευραλγικούς – γεωπολιτικούς, Ελλάδος. **Διότι μεγάλο γεωγραφικό Τμήμα της Βορείου Ελλάδος ονομάζεται και ιστορικά καλείται και αποδεικνύεται ως Μακεδονία**, εις άμεση διαδοχή της πολιτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Μακεδονικής Δυναστείας Φιλίππου – Μ. Αλεξάνδρου.

Το πρωθύστερο Σχήμα, - να προηγηθεί, δηλαδή, η λύση του εκκλησιαστικού Ζητήματος προς διευκόλυνση και της λύσεως του πολιτικού Ζητήματος της ονομασίας, όπως δημοσιοποιήθηκε δια του Τύπου -, **είναι απολύτως αντίθετο προς την δια των αιώνων κρατούσα κανονική Τάξη και Αρχή**. Αυτή κατισχύει στο Πανορθόδοξο Σύστημα Διοικήσεως της κατ' Ανατολάς Ορθοδόξου Εκκλησίας δια των κατά τόπους Επισήμων Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών. Αυτές σήμερα είναι εν συνόλω 14. Το Σύστημα αυτό διοικήσεως δρά κανονικά και συνεκτικά υπό τον συντονιστικό ρόλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κπόλεως, σε άμεση πάντοτε συνεργασία και συνδιαβούλευση με τα ενδιαφέροντα εκκλησιαστικά και πολιτικά Μέρη, κατά τόπους.

Ποια είναι η κανονική αυτή Τάξη και Αρχή; Ορίζεται σαφέστατα στο Κανονικό Δόγμα του Φωτίου, Πατριάρχου Κπόλεως(+893). Το Δόγμα αυτό, αναλλοίωτο διαχρονικά, ορίζεται υπό του Ι. Φωτίου, ως εξής: «Τα εκκλησιαστικά, και μάλιστα γε τα περί Ενοριών Δίκαια, ταις Πολιτικάς Επικρατείαις και Διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι έωθεν.....». Ο λόγος σαφής εδώ **για εξάσκηση διοικήσεως ανεξάρτητης**, και όχι

πνευματικής αναφοράς, που είναι άλλο γεγονός εκκλησιαστικό.

Ο συγγραφέας της παρούσας έρευνας αναπτύσσει το θέμα του σε τρεις ενότητες: Α' προσδιορίζει «**Τα Δεδομένα του Σήμερα**», Β' αναλύει «**Το ιστορικό (εκκλησιαστικό + πολιτικό) βάθος του προβλήματος**», από το 1912 κ.ε. και Γ' καταλήγει στα, κατά την κρίση του, **Συμπεράσματα – Πορίσματα** του. Τέλος, στο Δ' Μέρος δίδει **ειδική βιβλιογραφία** ad hoc ενδεικτική των δικών του και άλλων συγγραφέων σχετικών ερευνών.

Athanasios An. Angelopoulos

State of Skopje: The solution of the Ecclesiastical Issue under the headlight of the Political Issue

Abstract

The subject of this research is the canonical way of resolution of the problem of the naming of Local Orthodox Church into the independent, internationally recognized political-administrative territory of Skopje, the state of F.Y.R.O.M., on the basis of Divine and Holy Canons of the Orthodox Church. In this territory the majority of the population (around 65%) are Christian Orthodox (mainly Slavomacedonians, and Bulgarians, Serbians, Vlachs, Greek Vlachs etc. as minorities).

The issue lies in direct connection with the final solution of the political problem of the fully international recognition of the full name of that State, erga omnes, in the immediate northern frontiers of Greece. The State of Skopje is called today officially temporarily F.Y.R.O.M., in the unanimous decision of the U.N., until the finding of an internationally generally acceptable solution, with the sine qua non agreement of the direct concerned, because of crucial and geopolitical reasons, Greece.

The prothysteron, -i.e. the preceding of the solution of the ecclesiastical issue to facilitation and resolution of the political issue of the naming, as it was publicized by the Press- is completely contrary to the prevailing canonical Order through the centuries. This overrides in the Panorthodox System of the administration of the Eastern Orthodox Church through the local official Autocephalous Orthodox Churches. These churches are today 14. This System acts canonically and coherently under the coordinating role of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople, in an indirect always cooperation and plus consultation with the local involved ecclesiastical and political parts.

What is this canonical Order and Authority? It is specified clearly in the Canonical Decree of Photius, Patriarch of Constantinople ((+893). This Decree, unchangeable through the centuries, is defined by Photius as follows: «**Τα εκκλησιαστικά, και μάλιστα γε τα περί Ενοριών Δίκαια, ταις Πολιτικάις Επικρατείαις και Διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι έωθεν.....**». The reason is clear here for practice of independent administration, and not of spiritual reference, which is another ecclesiastical fact.

The author of the present research develops his subject in three units: a) He defines the “Data of today”; he analyses the historical (ecclesiastical+political) background of the problem”, since 1921 onwards; c) he concludes, in his judgment, in his Conclusions-Findings. Finally, in part four he cites an ad hoc special bibliography, indicative of the relevant research of his and of other authors.

Α' . Τα δεδομένα του σήμερα

Στην Εφημ. ΤΟ ΠΑΡΟΝ (Κυριακή 3 Αυγ.2014) φιλοξενείται άρθρο (σελ.6), : «Πιέσεις από Αμερική για αναγνώριση Μακεδονικής Ορθόδοξης Εκκλησίας». Κατά το άρθρο, είναι σε εξέλιξη μεθόδευση, ώστε η εκκλησιαστική λύση του Σκοπιανού Προβλήματος, πριν την πολιτική λύση του ονόματος του Κρατιδίου αυτού, να λειτουργήσει ως μοχλός πίεσης για να αναγνωρισθούν τα Σκόπια με ονομασία, στην οποία θα περιέχεται ο όρος «Μακεδονία». Στα παραπάνω, λεκτέα τα εξής:

1. Η προσέγγιση αυτή επιχειρείται επί μετεώρου βάσεως ιστορικοκανονικής. Αντιπαλεύει την θεμελιώδη κανονική Αρχή του Ιερωτάτου Φωτίου, Πατριάρχη Κπόλεως, της συμμεταβολής των εκκλησιαστικών Δικαίων – Ορίων προς τις πολιτικές επικρατείες και διοικήσεις. Το Δόγμα του Φωτίου διαγορεύει: «τα εκκλησιαστικά, και μάλιστα γε τα περί ενοριών Δίκαια, ταῖς πολιτικαῖς επικρατεῖαις και διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν....»

Η νέα μεθόδευση εισηγείται, τρόπον τινά, το αντίθετο· την συμμεταβολή, δηλ., «των πολιτικών επικρατειών και διοικήσεων» προς «τα εκκλησιαστικάΔίκαια». Εισηγείται, με άλλα λόγια, την εμπλοκή του εκκλησιαστικού παράγοντος στις πολιτικές διεργασίες και σκοπιμότητες. Όπερ άτοπον. Διότι η Εκκλησία οφείλει να υπέρκειται αυτών. Εν τούτοις, σέβεται τα οριστικά όρια Κρατών αναγνωριζόμενα υπό της Διεθνούς Κοινότητας και προσέρχεται, κατόπιν προσκλήσεως πολιτειακής και εκκλησιαστικής, κατά Τόπους, για την ρύθμιση των επιτοπίων εκκλησιαστικών πραγμάτων, με την δική της εκκλησιαστική πολιτική και διπλωματία ως μοχλό ρυθμίσεως εκκλησιαστικών πραγμάτων. Ο μοχλός αυτός δρα, πρωτοβούλως, στα χέρια του Οικουμενικού Πατριαρχείου, κατά την κανονική Τάξη.

2. Είναι εύλογο, λοιπόν, κατά τα ανωτέρω, η Διεθνής Κοινότης να συνεργάζεται με το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Αυτό συνιστά την μόνη Εκκλησιαστική Αρχή, που διαθέτει, κατά την κανονική Τάξη και Παράδοση, το προνόμιο εκχωρήσεως αυτονόμου και κύρια αυτοκεφάλου καθεστώτος, μετά της πατριαρχικής τιμής κατά περίπτωση, σε κατά τόπους Εκκλησίες. Αυτό ορίζει όρια, τάξη, ονομασία κ.λ.π., με Πατριαρχικούς και Συνοδικούς Τόμους ή Πράξεις, συνεργαζόμενο, φυσικά, με τα αρμόδια πολιτικά και εκκλησιαστικά όργανα, εκασταχού.

Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι Αρχηγοί Κρατών, των οποίων η πλειονότης των κατοίκων είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι (π.χ. Ουκρανία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Σκόπια, Αλβανία κ.λ.π.), ή διαδραματίζουν ρόλο διεθνή (Η.Π.Α., Γερμανία, κ.λ.π.), ερχόμενοι

στην Κπολη για λόγους πολιτικούς, επισκέπτονται το Πατριαρχείο στο Φανάρι για διαβουλεύσεις επί εκκλησιαστικών θεμάτων των ενδιαφερομένων χωρών.

Φρονούμε ότι σ' αυτό το κλίμα διεξάγονται οι διαβουλεύσεις του Πατριαρχείου με την Ελλάδα, την Πολιτεία και κύρια με την αρμοδία Εκκλησία της Ελλάδος, για το πρόβλημα της ονομασίας του Κράτους αλλά και της Ορθόδοξου Εκκλησίας των Σκοπίων, ειδικότερα, εν προκειμένω. Το 65% περίπου των κατοίκων εδώ είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι (Σλαβομακεδόνες, Σέρβοι, Ελληνοβλάχοι κ.λ.π.), το δε 35% περίπου Μουσουλμάνοι (Αλβανοί, κυρίως, Τουρκογενείς κ.λ.π.). Συνολικός πληθυσμός του Κρατιδίου περί τα 2 και κάτι εκ.

Οι διαβουλεύσεις διεξάγονται, ασφαλώς, σε πνεύμα συνεργασίας, εκατέρως πλευράς διατηρούσης το απαραβίαστο της ανεξαρτησίας και κυριαρχίας στα του Οίκου της. Τα ίδια ισχύουν – και το οφείλουν – και στις καθαρά διμερείς σχέσεις προς αποφυγή παρεξηγήσεων.

Πάντως, είναι μεγάλης ωφελείας έργο ότι το Πατριαρχείο αναγνωρίζεται από την ευρεία συνείδηση της Διεθνούς Κοινότητας ως έχον Αυτό ανάλογες πρωτοβουλίες, λόγω της πρωτοκαθεδρίας (πρωτοθρόνου) και του ένεκα αυτής συντονιστικού ρόλου στον Κόσμο της Ορθοδοξίας, δια των Επισήμων Τοπικών Εκκλησιών. Αυτές σήμερα είναι 14 (4 Πρεσβυγενή Πατριαρχεία, με πρώτο αυτό της Κπόλεως, 5 Νεογενή Πατριαρχεία και 5 Αυτοκέφαλες Εκκλησίες), ισότιμες και ισόψηφες όλες μεταξύ των, υπό την Προεδρία του Πατριαρχείου Κπόλεως. Το θεσμικό αυτό γεγονός στην εκκλησιαστική αλλά και στην διεθνή τάξη πραγμάτων τόσο η Πολιτεία όσο και κύρια η αρμοδία Εκκλησία της Ελλάδος υποστηρίζουν, ανυπερθέτως.

3. Για το θέμα, τέλος, πρέπει να συνυπολογισθεί το Πατριαρχείο Σερβίας. Το Κράτος των Σκοπίων εκκλησιαστικά ανήκει στο Πατριαρχείο αυτό. Τα Σκόπια, τον Ιούλιο του 1967, αυτοανακηρύσσονται σε Αυτοκέφαλη «Μακεδονική Ορθόδοξη Εκκλησία», με την πολιτική στήριξη του Τίτο, προσωπικά, στην τότε Γιουγκοσλαβία. Η έκτακτη Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Σερβίας (Σεπτ.1967), παρ' όλες τις πολιτικές πιέσεις και τους διωγμούς, αποφασίζει ομόφωνα την αποκήρυξη της Εκκλησίας αυτής ως «Σχισματικής Θρησκευτικής Οργανώσεως», εξακολουθεί όμως να έχει υπό την ευλογία του το Λαό.

Η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, εξ άλλου, τον Ιουλ. 1967, υπό την Προεδρία του τότε Αρχιεπισκόπου Ιερωνύμου, αποφασίζει ομοφώνως να διαμαρτυρηθεί στις Ορθόδοξες Εκκλησίες και στα Διεθνή Όργανα, γιατί θίγονταν οι Μητροπόλεις της στην Μακεδονία, στην Βόρεια Ελλάδα, που διαθέτουν στους τίτλους των «υπερτιμίες»: Πάσης Μακεδονίας, Άνω Μακεδονία, Κεντρικής, Δυτικής, Νοτίου και Ανατολικής Μακεδονίας που δόθηκαν από το Πατριαρχείο Κπόλεως. Πάντως, έκτοτε ως σήμερα, ουδεμία Ορθόδοξη Εκκλησία έχει αναγνωρίσει τα γενόμενα των Σκοπίων, του 1967. Μόνο η Τοπική Κυβέρνηση των Σκοπίων την στηρίζει πολιτικά.

Εν τω μεταξύ, Σλαβομακεδόνες Χριστιανοί Ορθόδοξοι, κληρικοί και λαϊκοί, αντιληφθέντες το αδιέξοδο στα θέματα πίστεως και τάξεως, προσχωρούν στο Πατριαρχείο Σερβίας, πρό 10ετίας. Το οποίο ευλογεί την επάνοδο στην τάξη και

ανακηρύσσει το Κράτος των Σκοπίων εκκλησιαστικά σε «Αυτόνομη Αρχιεπισκοπή Αχρίδος και Μητρόπολη Σκοπίων», υπό το Πατριαρχείο Σερβίας, με Αρχιεπίσκοπο τον Ιωάννη, διωκόμενο σήμερα από την Κυβέρνηση Γκρουέφσκι με φυλακίσεις, πιέσεις, βασανιστήρια, αποκλεισμούς κ.λ.π. Κατά τα άλλα, επιθυμείται η ένταξη στις δομές της Ευρωπαϊκής Ενώσεως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο Κόσμος της Ορθοδοξίας αναγνωρίζει τον Ιωάννη ως Αρχιεπίσκοπο της περιοχής και όχι τον υπό του Γκρουέφσκι ευνοούμενο, άγνωστό μας και κατά το όνομα ψευτο-αρχιεπίσκοπο Σκοπίων.

4. Με τα βασικά ανωτέρω δεδομένα, θα κληθεί το Επίσημο Σύστημα Διοικήσεως της κατ' Ανατολάς Ορθοδόξου Εκκλησίας, υπό την προεδρεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, να λύσει το πρόβλημα της διοικήσεως και της ονομασίας της Εκκλησίας του Κράτους αυτού, στην βάση και μόνο κανονικών Αρχών. Προηγουμένως, βέβαια, θα έχει λυθεί το πολιτικό πρόβλημα της Ονομασίας του Κράτους, με γεωγραφικό και μόνο προσδιορισμό ξεκάθαρο, *erga omnes*. Ένα τέτοιο όνομα, διεθνούς πλήρους και ομοφώνου αναγνωρίσεως, με την συγκατάθεση της άμεσα θιγομένης Ελλάδος, Πολιτείας και Εκκλησίας, *sine qua non*, θα είναι και η προϋπόθεση – μια βασική, – για την εκκλησιαστική ονομασία.

Β' Το Ιστορικό βάθος

1. Προς κατανόηση επί το ακριβέστερο της μόλις συνοπτικά αναλυθείσης σύγχρονης προβληματικής περί την εκκλησιαστική όψη του Μακεδονικού Ζητήματος σήμερα, με επίκεντρο τα Σκόπια, χωρούμε στην έρευνα του ιστορικού βάθους του Ζητήματος, γνωστού, βέβαια, στους πολύ ειδικούς, όμως λίγο ή πολύ ή καθόλου γνωστού ευρύτερα. Το Ζήτημα, στην πρόσφατη ιστορία, έχει τις ρίζες του στην νέα γεωπολιτική κατάσταση διεθνών πραγμάτων στην Χερσόνησο του Αίμου¹.

Αναφερόμαστε στην διεθνή τάξη της περιοχής, μετά τους α' και β' παγκοσμίους πολέμους (1914-1918 και 1940-1944). Κι αυτή άλλαξε στις ημέρες μας (1990 κ.ε.) για την περιοχή μας, μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας Τίτο – Μιλόσεβιτς. Πώς όλες αυτές οι καταστάσεις επηρέασαν την ζωή και την διοίκηση του Κόσμου της Ορθοδοξίας στην Χερσόνησο του Αίμου, με ειδική αναφορά στην Εκκλησία της Μακεδονίας; Των Μητροπόλεων και Επισκοπών της.

1 Χερσόνησος του Αίμου, ο ακριβής γεωγραφικός – ιστορικός όρος της περιοχής από του μέσου ρού του Δουνάβειος προς Βορρά ως την Κρήτη νότια. Ο άλλος όρος Βαλκάνια αναπέμπει στην οθωμανοκρατία της περιοχής, των 400 περίπου χρόνων. Για τα σημερινά γεωπολιτικά δεδομένα, δοκιμώτερος είναι ο γεωπολιτικός – γεωγραφικός όρος Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η γνωστή αγγλιστί ως South Eastern Europe. Μας υπενθυμίζει το Ιλλυρικό των Ρωμαϊκών και Ελληνορωμαϊκών χρόνων με τις δύο ευρείες γεωγραφικές υποδιαίρεσεις: Το Ανατολικό Ιλλυρικό, ταυτόσημο με τα όρια της Χερσονήσου του Αίμου από του μέσου ρού του Δουνάβειος βόρεια ως Κρήτη νότια· και το Δυτικό Ιλλυρικό, η πέραν του μέσου ρού του Δουνάβειος περιοχή (Κροατία – Σλοβενία).

2. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κπόλεως, κανονική – εκκλησιαστική δικαιοδοσία του οποίου ήταν όλος ο γεωγραφικός χώρος της Μακεδονίας επί Οθωμανοκρατίας, είχε αυτό και μόνο τον κύριο λόγο ρυθμίσεως του εκκλησιαστικού Ζητήματος της Μακεδονίας για τους εκτεθέντες στο Α' μέρος του παρόντος λόγους. Επιπλέον δε, να πούμε εδώ, ότι οι εκκλησιαστικές Επαρχίες της περιοχής ήσαν και άμεση χωρική δικαιοδοσία Του.

Αυτό, λοιπόν, εξασφάλισε, αδιαφιλονίκητα, την νέα εκκλησιαστική Τάξη πραγμάτων εδώ. Είναι αυτή που ισχύει ως σήμερα, παρά κάποιες προχωρημένες σκέψεις, ότι, εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως των Λαών, θα μπορούσαμε να δούμε και εκκλησιαστικά τα πράγματα αναθεωρημένα, όμως, με την τροπή των κατ' αυτήν την Ένωση πραγμάτων, λόγω οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων, εξωπραγματικά, τό γε νῦν.

Η ανάγκη συνδρομής της εκκλησιαστικής πολιτικής και διπλωματίας προέκυψε ευθύς μετά την νέα, διεθνούς αναγνώρισεως, κρατική κατάσταση πραγμάτων της περιοχής, μετά το πέρας του α' παγκοσμίου πολέμου. Ήταν αυτή συνεπής στην κανονική Αρχή του Ιερωτάτου Φωτίου, όπως αναφέρθηκε στο Α' μέρος.

3. Έτσι, οι Μητροπόλεις και Επισκοπές του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Νοτιο-Δυτική και Κεντρο-Ανατολική Μακεδονία, εντός της Ελληνικής Επικράτειας, (ο λόγος, για την Ελληνική Μακεδονία)², υπήχθησαν διοικητικά «εν πάσι» και «εν τοις επί μέρους», και υπό κάποιους αμοιβαίους Όρους, εις «το σύστημα της διοικήσεως», της Κυρίαρχης στο Κράτος της Ελλάδος Εκκλησίας της Ελλάδος.

Αυτές συνιστούν σήμερα, μαζί με άλλες της ευρύτερης Βορείου και Νησιωτικής Ελλάδος, οργανικό Τμήμα του Κλίματος της Εκκλησίας της Ελλάδος, κατά το Σύνταγμα και τον Καταστατικό Χάρτη. Ανωτάτη Διοικητική Αρχή η Ι. Σύνοδος, υπό την Προεδρεία του εκάστοτε Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος, του και Προκαθημένου της Εκκλησίας αυτής. Η πνευματική αναφορά τους όμως, πέραν αυτής προς την Ι. Σύνοδο, αυτονοήτως, και προς τους κατά τόπους Μητροπολίτες, πρωτογενώς και κυρίως, εκτείνεται μέχρι του Πατριαρχείου ως Μητέρας Εκκλησίας, αφ' υψηλού. Απ' Αυτήν, εξ άλλου, παραχωρήθηκε η Αυτοκεφαλία, το 1850, και πάλι υπό κάποιους Όρους κοινής εισηγήσεως και αποδοχής. Η διευθέτηση αυτή, μετά από τριμερείς διαπραγματεύσεις (Πατριαρχείο, Πολιτεία Ελλάδος, Εκκλησία Ελλάδος), οριστικοποιήθηκε, την διετία 1928-1929, με τα θεσμοθετημένα

² Κατά 90% περίπου, στα όρια της ιστορικής Μακεδονίας του Ελληνικού Μακεδονικού Κράτους Φιλίππου – Μ. Αλεξάνδρου – Διαδόχων, με τα βασικά πολιτικά και θρησκευτικά Κέντρα: Δίον, Πύδνα, Βεργίνα, Πέλλα, Θεσσαλονίκη, Αμφίπολη, Φίλιπποι. Αυτήν την ιστορική Μακεδονία τα Σκόπια αποκαλούν «Μακεδονία του Αιγαίου», από το 1944 κ.ε. ως σήμερα, στην βάση πολιτικής του Κ.Κ.Γ. αναθεωρήσεως των ιστορικών και πραγματικών περι την Ελληνική Μακεδονία δεδομένων, εις βάρος της Ελλάδος.

νομοκανονικά κείμενα. Αυτά προβλέπουν υποστηρικτικά λεπτές ισορροπίες προς εξυπηρέτηση αμφοτέρων των Εκκλησιών, ως Αδελφών Εκκλησιών, πλήν εκάστης ανεξαρτήτου στα του Οίκου της, κατά τους θείους και ιερούς Κανόνες.

4. Οι άλλες, τώρα, Μητροπόλεις της Βορείου Μακεδονίας και τμήματος μικρού της Βορειο-Δυτικής (Πελαγονία), πέραν των Ελληνικών συνόρων, υπήχθησαν στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Σερβίας, του 1878. Αδελφή, ωσαύτως, Εκκλησία, πιστοτάτη μάλιστα, της Μητρος Εκκλησίας Κπόλεως. Η υπαγωγή εδώ υπήρξε ολοτελής, διοικητική και πνευματική, άνευ οιασδήποτε ειδικών Όρων. Συντελέσθηκε, μετά από διαπραγματεύσεις των χρόνων 1920-1922. Τα γεωγραφικά αυτά διαμερίσματα, η Σερβική Μακεδονία τότε, ταυτόσημα προς τις εδώ εκκλησιαστικές Επαρχίες, ενσωματώθηκαν στο νέο «Ηνωμένο Βασίλειο Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων», δια διεθνών συνθηκών. Το Βασίλειο αυτό, όπως και η σημερινή Τουρκία, προέκυψαν ως αποτέλεσμα διαλύσεως δύο μεγάλων, ως τότε 1921-1922, Αυτοκρατοριών, Βόρεια της Αυστροουγγαρίας και Νότια της Οθωμανικής, των Οσμανλίδων.

5. Σήμερα, λόγω του επικαίρου προβληματισμού των Σλαβομακεδόνων, αυτοαποκαλούμένων «Μακεδόνων», του Κράτους των Σκοπίων, γεννάται το εύλογο ερώτημα προς συζήτηση. Που ήσαν Αυτοί τότε (Μακεδονικός Αγώνας, Βαλκανικοί Πόλεμοι και α' Παγκόσμιος Πόλεμος) ως ίδια φυλετική, εθνοτική ομάδα; Για να διεκδικήσουν, όπως οι άλλοι λαοί της περιοχής, και να διασφαλίσουν και την δική τους κρατική οντότητα στο νέο Βασίλειο; Όστε το Βασίλειο αυτό να αποκαλείται «Ηνωμένο Βασίλειο Σέρβων, Κροατών, Σλοβένων και Σλαβομακεδόνων ή Μακεδόνων»; Ήσαν απόντες στα πεδία των μαχών, ως Σλαβομακεδόνες, αλλά συνακολούθως, και στην διπλωματική κονίστρα – σκακιέρα.

Οι Σλαβομακεδόνες, ως βουλγαρικής μακεδονικής συνειδήσεως και ομιλίας βουλγαρικής διαλέκτου, εντάχθηκαν, εύλογα, στην σφαίρα αμέσου επιρροής του νέου τότε Βουλγαρικού κράτους και του βουλγαρισμού, ευρύτερα. Την βουλγαρική εθνική ιδέα ενστερνίσθηκαν ιδιότροπως και εξυπηρετούσαν αφοσιωμένα, όπως αποδεικνύουν τα γεγονότα του Μακεδονικού Αγώνος, από το 1870 ως το 1904 κ.ε. Παρά τις, περί αυτονόμου μακεδονικού κινήματος, φιλολογικές – ιστορικές και πολιτικές αντιλήψεις των Σκοπίων, πολύ αργότερα (1944 κ.ε.) με όχημα πολιτικό το Κ.Κ.Γ/βίας, ως εξουσία, πλέον. Οι Σέρβοι, γνώστες της εδώ εθνοφυλετικής οντότητας των Σλαβομακεδόνων, ως φανατικών βουλγαριζόντων, προσπάθησαν, ανεπιτυχώς βέβαια, να τους εμβολιάσουν στην σερβική εθνική ιδέα· να τους εκσερβίσουν.

Ούτε, εξ άλλου, μπορεί να γίνει παραδεκτός ο ισχυρισμός των πολιτικών και ιστορικών κύκλων των Σκοπίων, ως πρωτεύσας πλέον της νέας «Σοσιαλιστικής ή Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» εντός της Γιουγκοσλαβίας, περί υπάρξεως εδώ δυσβάστακτου οθωμανικού ζυγού, αποτρεπτικού ευοδώσεως της ιδέας του

«μακεδονικού» αυτονομιστικού κινήματος. Όλοι οι λαοί της Χερσονήσου του Αίμου ζούσαν και ήσαν υπό τις ίδιες πιεστικές συνθήκες. Όμως όλοι εξηγέρθησαν, υπέστησαν εκατόμβες και φρικτούς διωγμούς, πλήν των εν λόγω Σλάβων της Βορείου Μακεδονίας, όταν ήλθε το πλήρωμα του χρόνου, στα 1912-1913 κ.ε. Η δε προηγηθείσα επανάσταση του Πλιντεν, του 1903, στο Κρούσοβο της Βόρειας Μακεδονίας, ήταν έργο, βάσει των πηγών, βουλγαρικής εμπνεύσεως, εναντίον, κυρίως, του αυτόχθονος Ελληνοβλαχικού στοιχείου του Κρούσοβου.

6. Ας επανέλθουμε, λοιπόν, στο κυρίως ζήτημά μας, των Μητροπόλεων της Βορείου Μακεδονίας, της Σερβικής Μακεδονίας, των χρόνων εκείνων. Λεκτέα περί αυτού τα εξής, από άποψη πολιτικών και εκκλησιαστικών πρωτοβουλιών

Προηγουμένως να πούμε ότι οι, περί ών ο λόγος, Μητροπόλεις και Επισκοπές της Βορείου Μακεδονίας, κατά την Συνοδική Απόφαση του 1920, ήσαν: οι Μητροπόλεις Δεβρών και Βελισσού, Πελαγονίας, Πρεσπών και Αχριδών, και Στρομνίτσης, και μία Επισκοπή, αυτή της Πολυανής. Της τελευταίας το βόρειο Τμήμα, με την έδρα της την πολίχνη της Δοϊράνης, ευρεθέν πέραν των ελληνικών συνόρων, προσαρτήθηκε προς την αμέσως συνορεύουσα Μητρόπολη Στρομνίτσης. Το κεντρικό και νότιο Τμήμα της, εντός των ελληνικών συνόρων, χειραφετηθέν εκκλησιαστικά, συγκροτεί σήμερα, με έδρα την πόλη του Κιλκίς, την Μητρόπολη Πολυανής και Κιλκισίου. Στην ίδια Απόφαση ονοματίζεται, επίσης, και Τμήμα της Επαρχίας Βοδενών, το βόρειο, της Γευγελής, εντός των σερβικών συνόρων, που προσαρτάται στην Σερβική Εκκλησία. Αυτός ήταν ο Εκκλησιαστικός Χάρτης της Βορείου Μακεδονίας³, κατά το Συνταγμάτιο του Πατριαρχείου, των αρχών του 20ου αι., ως το 1920.

7. Αντιπροσωπεία της Πολιτείας και Εκκλησίας της Σερβίας, μικτή, υπό τον Διπλωμάτη P. Gavrilović, μεταβαίνει στην Κπολη, στο Πατριαρχείο, τον Αύγουστο του 1919, με δύο αιτήματα υπό διαπραγμάτευση προς ικανοποίηση. Το πρώτο αφορούσε στην ανασύσταση του Σερβικού Πατριαρχείου. Το δεύτερο αίτημα, που μας ενδιαφέρει εδώ άμεσα, αφορούσε στην κανονική χειραφέτηση πασών των Πατριαρχικών Μητροπόλεων και Επισκοπών εντός του νέου Βασιλείου. Μεταξύ αυτών ήσαν και της Βορείου Μακεδονίας.

Οι διαπραγματεύσεις, σε 15 συνεδρίες, από Αυγούστου 1919 μέχρι Μαρτίου 1920, κατέληξαν σε συμφωνία, που αποτυπώθηκε στην Συνοδική Απόφαση, στις 19 Μαρτίου 1920. Να λεχθεί εδώ ότι επικεφαλής της Πατριαρχικής Επιτροπής διαπραγματεύσεων ήταν ο Μητροπολίτης Κυζίκου (μετ. Προύσης) Κωνσταντίνος, της δε Σερβικής ο προμνημονευθείς P. Gavrilović. Ιδιαίτερα, κατά τις διαπραγματεύσεις αυτές, απασχόλησε και το ζήτημα

3 Οι χειραφετηθείσες Μητροπόλεις, πέραν της Βορείου Μακεδονίας εντός του Βασιλείου της Σερβίας, ήσαν: Σκοπίων, Ρασκοπρεσρένης, Βόσνης, Ερσεκίου, Σβορνίκου, και Βανιαλούκας και Βιχάτσης, στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη.

των Ελληνικών Κοινοτήτων στην Σερβία, του σεβασμού, δηλ., της θρησκευτικής και εκπαιδευτικής των αυτονομίας.

Κρίθηκε ότι το ζήτημα αφορά άμεσα στις δυο Κυβερνήσεις Ελλάδος και Σερβίας, η λύση του οποίου θα ανακοινώνονταν στο Πατριαρχείο αρμοδίως, κατά την δέσμευση της σερβικής πλευράς, για τις δικές του παρατηρήσεις.⁴

8. Δύο σημεία από την Απόφαση χρήζουν επισημάνσεως εδώ. Τα παραθέτουμε αυτολέξει: α. «...τάξις και έθος κανονικόν εστί τα της εκκλησιαστικής διοικήσεως οικονομείν και συμβιβάζειν προς τας συμβαινούσας πολιτικάς μεταβολάς και προς την τούτων και ταύτα κατάστασιν από προνοίας κατά το προσήκον προσαρμόζειν και διευθετείν χάριν τε της απροσκόπτου και λυσιτελεστέρας αυτών διεξαγωγής και εις μείζονα την ωφέλειαν τη Εκκλησία και τω Χριστωνύμω λαώ». β. Και συνεχίζει: «...Επειδή τοίνυν και περί του θεοσώστου προκειμένου Βασιλείου της Σερβίας, τούτο τη ευλογία του Θεού μετά τους προγενομένους Βαλκανικούς Πολέμους των σωτηρίων ετών 1912 και 1913 και μετά τον άρτι λήξαντα μέγαν γενικόν πόλεμον εδαφικώς επεκταθέν και επαυξηθέν και εις εν νυν Ηνωμένον Βασίλειον των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων μεγαλυνθέν, συμπεριέλαβεν εν τη περιοχή αυτού και τας εξής υπό τον καθ' ημάς Πατριαρχικόν Οικουμενικόν Θρόνον τελούσας επαρχίας, ήτοι τας Μητροπόλεις Σκοπίων, Ρασκοπρεσρένης, Δεβρών και Βελισσού, Πελαγονίας, Πρεσπών και Αχριδών, μέρος της Μητροπόλεως Βοδενών, την Επισκοπήν Πολυανής, την Μητρόπολιν Στρωμνίτης και τας εν Βοσνία και Ερζεγοβίνη Μητροπόλεις Βόσνης, Ερσεκίου, Σβορνίκου και Βανια-λούκας και Βιχάτσης, ομοίως δε εν τοις ορίοις του ενιαίου τούτου Βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων συμπεριελήφθησαν και αι Αυτοκέφαλοι Ορθόδοξοι Εκκλησίαι του Καρλοβιτσίου και του Μαυροβουνίου, ως και αι δύο εν Δαλματία επαρχίαί της Ζάρας και του Καττάρου, το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, επί τη αιτήσει της Κυβερνήσεως και της Εκκλησίας του Βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων, υπόψει έχον... τα εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία ισχύοντα θέσμια, καθ' α «τα εκκλησιαστικά είωθε συµμεταβάλλεσθαι τοις πολιτικοίς»... προφρόνως διά συνοδικής αποφάσεως απεδέξατο μέν και ενέκρινε και επευλογεί την εκκλησιαστικήν απ' αυτού χειραφέτησιν και την προσάρτησιν εις την Αυτοκέφαλον Ηνωμένων Ορθόδοξον Σερβικήν Εκκλησίαν των μέχρι τούδε υπ' αυτό διατελουσών και ανωτέρω μνημονευθεισών επαρχιών, αναγνωρίζει δε και την ανακηρυχθείσαν ένωσιν...».

9. Από τα ανωτέρω αποσπάσματα καθίσταται σαφές ότι η Απόφαση ικανοποιεί πρώτον, το αίτημα της χειραφετήσεως και προσαρμογής των μνημονευθεισών ονομαστί Επαρχιών του Οικουμενικού Θρόνου προς την

4 Επίσημο σχόλιο για το θέμα «Αι εν Σερβία Ελληνικάί Κοινοότητες», στην *Εκκλησιαστική Αλήθεια Κπόλεως*, 10 (12-3-1922) 121-123.

«Ηνωμένην Αυτοκέφαλον Ορθοδόξον Σερβικήν Εκκλησίαν»· δεύτερον, «αναγνωρίζει την ανακηρυχθείσαν ένωση»· και τρίτον, κατοχυρώνει τις αποφάσεις αυτές σε στέρεη κανονική βάση, αυτήν που υπομνήσαμε στο Α' μέρος του παρόντος Διατυπώνεται στην Απόφαση το: «υπόψει έχον... τα εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία ισχύοντα θέσμια, καθ' ά «τα εκκλησιαστικά είωθε συµµεταβάλλεσθαι τοις πολιτικοίς...».

Τα ανωτέρω ήσαν στις αρμοδιότητες της Συνόδου να τα λύσει. Όμως το εξίσου κυρίαρχο Ζήτημα της πατριαρχικής τιμής στην Εκκλησία αυτή δεν μπορούσε εξ αντικειμένου να επιλυθεί. Διότι ο Οικουμενικός Θρόνος ήταν κενός. Χρέη Τοποτηρητού έκαμνε ο Προεδρεύων της Ι. Συνόδου Μητροπολίτης Προύσης Δωρόθεος. Πατριαρχική τιμή χωρίς την ύπαρξη και έγκριση Πατριάρχου ουδεμία άλλη Αρχή μπορεί να επιδαψιλεύσει. Συνεφωνήθη το θέμα τούτο να ρυθμισθεί μετά την πατριαρχική εκλογή. Αυτή δε ήταν τότε άγνωστο πότε θα γίνει. Υπήρχε μείζων πολιτική ρευστότητα.

10. Πατριάρχης εξελέγη τελικά στις 25 Νοεμβ. 1921 ο από Αθηνών Μελέτιος Μεταξάκης. Αμέσως, λοιπόν, ο Υπατος Αρμοστής της Σερβίας στην Κπολη Σάποβιτς αποστέλλει ρηματική διακοίνωση στο Πατριαρχείο, μέσω του επισήμου διερμηνέως του Πατριαρχείου Σ. Κωνσταντινίδου, «ότι η Κυβέρνησις Αυτού εκ συμφώνου μετά της Σερβικής Εκκλησίας, αναγνωρίσασα το κατά πάντα νόμιμον και κανονικόν της πατριαρχικής εκλογής, είναι έτοιμος να υποστηρίξει το ζήτημα αρμοδίως, εάν δεήσει». Ο ίδιος παρέστη στην τελετή ενθρονίσεως του Πατριάρχου. Ο τελευταίος δε ανταπέδωσε τις τιμές με αντεπίσκεψη στην έδρα της Υπάτης Αρμοστείας της Σερβίας⁵, την Τετάρτη 9 Φεβρ. 1922.

Η στάση αυτή της σερβικής πλευράς θεωρείται διπλωματικά εύλογη και ειλικρινής. Ανέμενε την εκλογή Πατριάρχου για να ολοκληρωθούν οι συμφωνίες. Γι' αυτό και η συμπαράσταση στον νέο Πατριάρχη, λόγω του θορύβου των 7 Μητροπολιτών και κάποιων άλλων, που απηύχοντο την εκλογή και εγκαθίδρυση στον θρόνο του Μελετίου Δ'. Η αντεπίσκεψη του Πατριάρχου στον Υπατο Αρμοστή της Σερβίας, «γενομένη δεκτή μετά πολλών ενδείξεων τιμής και σεβασμού», ήταν κί' αυτή ενδεικτική ότι οι Συμφωνίες θα ετύγχαναν Πατριαρχικού κύρους.

Πράγματι, λίγες μέρες μετά, στις 19 Φεβρ. 1922, η Απόφαση της Ι. Συνόδου, της 18 Μαρτίου 1920, αντικαταστάθηκε με τον Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο δι' υπογραφής Πατριάρχου Μελετίου Δ'. Ο Τόμος ικανοποιούσε, πέραν των υπό της Ι. Συνόδου αποφασισθέντων, και το αίτημα της πατριαρχικής τιμής στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Σερβίας.

11. Η τελευταία πράξη του όλου αυτού διαπραγματευτικού Ζητήματος, που απασχολούσε επί 2 ½ χρόνια τις δύο πλευρές, εξελίχθηκε στο Βελιγράδι. Στις 2 Απριλίου 1922 έγινε στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Βελιγραδίου η επίσημη τελετή

5 Βλ. Εκκλησιαστική Αλήθεια Κπόλεως 1922, σελ. 23,37,70.

παραδόσεως του Τόμου αυτού από την επίσημη Αντιπροσωπία του Οικουμενικού Θρόνου. Και δικαίως. Η σερβική διπλωματία – πολιτική και εκκλησιαστική σε πλήρη συνεργασία – επιτύχανε και αναδείκνυε σπουδαίο γεγονός προς την κατεύθυνση της περαιτέρω ενότητας του νέου Βασιλείου, με κύριο κορμό το Βασίλειο της Σερβίας, ως Ορθοδόξου Χώρας. Η ατμόσφαιρα ήταν οργανωμένα πανηγυρική.

Της Αντιπροσωπίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου ηγείτο ο Μητροπολίτης Αμασειάς Γερμανός Καραβαγγέλης. Είναι ο γνωστός μας ήρωας του Μακεδονικού Αγώνος, ως Μητροπολίτης Καστορίας. Και επιπλέον ο βαθύς ερευνητής και συντελεστής επιτόπου του Μακεδονικού Ζητήματος, από εκκλησιαστικής και κοινωνικής πλευράς. Στην κρίσιμη αυτή περίοδο των διαπραγματεύσεων υπήρξε, κατ' ευτυχή συγκυρία, και ο ίδιος Μέλος της Πατριαρχικής Συνόδου (1919-1922). Ήταν, ως εκ τούτων, ο καταλληλότερος εκπρόσωπος του Πατριαρχείου στην Αποστολή αυτή στο Βελιγράδι.

Η κανονική αυτή χειραφέτηση, γνωσθείσα επισήμως από τις δύο Εκκλησίες – Μητέρα και Αδελφή – στις άλλες Τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες, έτυχε Πανορθόξου αναγνωρίσεως και ικανοποιήσεως. Η επαύξηση της χωρικής δικαιοδοσίας της Σερβικής Ορθόδοξου Εκκλησίας και η αναγνώριση σ' αυτήν της πατριαρχικής τιμής συνετέλεσαν μεγάλας στην εμπρέπουσα ανάδειξη του γοήτρου και του κύρους της Εκκλησίας αυτής.

Από άποψη διοικητικής διοργανώσεως της Εκκλησίας, εντός της σερβικής Επικράτειας, στο Νότιο Τμήμα της, που μας αφορά εδώ άμεσα, θεσμοθετήθηκαν και λειτουργούσαν τρεις Επαρχίες του Σερβικού Πατριαρχείου, η Μητρόπολη Σκοπίων και δύο Επισκοπές με επαρχιούχους Επισκόπους Αχρίδος και Βιτωλίων και Στρωμνίτσας και Βελεσσών.

Αυτά όλα ως το 1944, με την καθεστωτική αλλαγή στην ίδια επικράτεια. Η βασιλεία των Μοναρχών αντικαθίσταται από την βασιλεία των Κομμουνιστών, του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας.

12. Οι εξελίξεις και οι συνέπειες του β' Παγκοσμίου Πολέμου (1940-1944) επηρέασαν άμεσα την εδώ κατάσταση. Εκρατήθη η ίδια Επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου. Επήλθε όμως καθεστωτική αλλαγή. Αυτή επέφερε και την αλλαγή του ονόματος του Κράτους. Καταργείται η Βασιλεία. Την θέση της διαδέχεται το Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας, που μετονομάζει το Κράτος σε Γιουγκοσλαβία, δηλ. Νοτιοσλαβία. Η νέα ονομασία ανταποκρινόταν περισσότερο στο γεγονός των πολλών εθνοτήτων και μειονοτήτων εντός του Κράτους. Η κατάσταση εξελίχθηκε κύρια εις βάρος του τέως Βασιλείου των Σέρβων.

Να ότι τα ονόματα διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο. Διότι αυτά προσδιορίζουν τα πράγματα και τα χαρακτηριστικά τους. Τα ονόματά μας είναι η ταυτότητά μας. Εδώ κείται και το σημερινό πρόβλημα στις σχέσεις Ελλάδος και Κράτους Σκοπίων, περί το όνομα του Κράτους αυτού, σε σχέση με την ουσία του ιστορικού – γεωγραφικού

ονόματος Μακεδονία.

13. Η νέα καθεστωτική Αλλαγή του 1944 στην νέα Γιουγκοσλαβία συνιστά βαθέως νέα ριζοσπαστική πολιτική. Ταυτίζεται με τον κύριο δημιουργό της, τον πολύν Στρατάρχη Τίτο. Αυτός επί 35 χρόνια (1944-1978) δέσποζε στην τοπική και διεθνή κονίστρα των αδεσμεύτων χωρών, ηγέτης αδιαμφισβήτητος του Κ.Κ. Γ., παρά τις καχυποψίες του Στάλιν. Ο θάνατός του επέφερε και τον θάνατο – διάλυση της Ηνωμένης Επικράτειας, του καθεστώτος της αλλά και της ονομασίας της. Το πέρας της βασιλείας Τίτο ακολούθησε εμφύλιος εθνοτικός σπαραγμός (1990-1995), υποστηριζόμενος από τις Η.Π.Α. και την Ευρωπαϊκή Ένωση, κύρια από την Γερμανία και το Βατικανό ιδιαίτερα, για την εξασφάλιση ζωνών επιρροής υπέρ των συμφερόντων τους.

Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας οδήγησε στην νέα σημερινή Κρατική χαρτογραφία της περιοχής. Το σημερινό Κράτος των Σκοπίων, εν προκειμένω, ανύπαρκτο ως το 1944, είναι πρωτογενές δημιούργημα της ενδοεθνοτικής πολιτικής του Κ.Κ.Γ. και προσωπικά του Τίτο. Βάσει του νέου Γιουγκοσλαβικού Συντάγματος, πέραν της νέας ονομασίας του Κράτους ως Νοτιοσλαβίας, καθιερώνονται Ομόσπονδες Δημοκρατίες. Μία απ' αυτές, με ίδια εσωτερικά – διοικητικά σύνορα, είναι και η «Λαϊκή ή Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Η Διεθνής Κοινότητα, ως γνωστόν, δια του Ο.Η.Ε. ομοφώνως (1992), αναγνωρίζει και ονοματίζει το Κράτος αυτό ως F.Y.R.O.M. (πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία Μακεδονίας) μέχρις εξευρέσεως οριστικής ονομασίας, κοινής διεθνώς αποδοχής, με την συγκατάθεση των άμεσα ενδιαφερομένων Κρατών, πρωτίστως της Ελλάδος.

Ο Κ. Γλιγκόρφ, ως πρώτος Πρόεδρος του Ανεξαρτήτου Κράτους της «Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας Μακεδονίας (1991-1995), εκ των στενών συνεργατών του Τίτο, ερωτηθείς κατά μια συνέντευξή του, ποια η φυλετική καταγωγή των «Μακεδόνων» του Κράτους του, εδήλωσε, κατά τον ποιο επίσημο τρόπο, την ιστορική αλήθεια. Είπε, απαντών ότι οι «Μακεδόνες» ανήκουν στην ευρύτερη σλαβική οικογένεια, που κατήλθε εδώ από τον 6 μ.Χ. αιώνα κ.ε. Εδήλωσε το αληθές ιστορικά, ότι πρόκειται για τους Σλαβομακεδόνες, που πράγματι επί το μονιμότερο εγκαταστάθηκαν στα γεωγραφικά διαμερίσματα της Βορείου Μακεδονίας. Μετά από λίγο, ο ίδιος έπεσε θύμα βομβιστικής επιθέσεως στα Σκόπια, τραυματισθείς βαρέως. Για τους Αλβανούς, φυσικά, του Κράτους αυτού, περί το 30% με ανοδική πληθυσμιακή πορεία, η ονομασία του Κράτους έχει δευτερεύουσα σημασία, διότι οι ίδιοι έχουν συνείδηση της εθνικής – αλβανικής – ταυτότητός των. Εξ ου και συνηγορούν στην οριστική και γρήγορη λύση του ονόματος του Κράτους σε συνεργασία με την Ελλάδα.

Να ότι και πάλι ονομασίες, εδώ διοικητικές τοπωνυμίες, προσδιορίζουν το πράγμα. Μια νέα, δηλ., ομόσπονδη οντότητα εμφανίζεται, και αναγνωρίζεται ανεξάρτητο Κράτος, υπό την ονομασία τώρα Δημοκρατία της Μακεδονίας. Εκπίπτει ο προσδιορισμός «Γιουγκοσλαβική». Περιλαμβάνει γεωγραφικά μικρό κομμάτι της

Σερβίας προς δυτικά και νότο με τα Σκόπια ως Πρωτεύουσα⁶, και όλη την γνωστή μας Γιουγκοσλαβική Μακεδονία, στα άμεσα βόρεια σύνορα με την Ελλάδα στο γεωγραφικό διαμέρισμά της, την Ελληνική Μακεδονία. Εδώ κείται το ιστορικό, εθνικό και πολιτικό πρόβλημα στις σχέσεις των δύο άμεσα ομόρων κρατών.

14. Η ελληνική Πολιτεία και Διπλωματία αντιδρούσε μόνιμα διεθνώς και διμερώς παντιοτρόπως για την υποκλοπή του ιστορικού ελληνικού ονόματος της Μακεδονία στην προσωυμία «Λαϊκή ή Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία Μακεδονίας». Ο Τίτο πάντοτε καθησύχασε την Ελληνική πλευρά. Διετεινέτο ότι η χρήση του ονόματος Μακεδονία για τον ονοματισμό του νοτίου Τμήματος της Χώρας αφορούσε σε εσωτερικό ζήτημα προς λύση. Αποσκοπούσε στην ριζική απεξάρτηση των Σλάβων της Βορείου Μακεδονίας από τον βουλγαρισμό, με την υιοθέτηση της άλλης ονομασίας του «γιουγκοσλαβικού μακεδονισμού».

Ένεκα τούτου, παρατηρήθηκε οξεία έριδα μεταξύ Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας, παρ' ότι και οι δύο Χώρες, μέλη της Διεθνούς Κομμουνιστικής. Το Μακεδονικό, υπό την μορφή του Σκοπιανού Ζητήματος, διαιρούσε μόνιμα τις δύο, αδελφές κατά τα άλλα, Χώρες. Η διαμάχη αυτή, κύρια στις δεκαετίες '60 και '70, καταγράφεται στην ιστοριογραφία ως η «Βουλγαρογιουγκοσλαβική διαμάχη επί του Μακεδονικού». Ακόμη και σήμερα η Βουλγαρία, και δικαίως, διαμαρτύρεται ότι επιχειρείται από τους Σκοπιανούς Σλαβομακεδόνες συστηματική αλλοίωση των ιστορικών και πραγματικών δεδομένων του γεωγραφικού διαμερίσματος της Βορείου Μακεδονίας. Διότι η περιοχή συνδέεται άμεσα με την βουλγαρική ιστορία και κουλτούρα.

Όποιο πρόβλημα, ιδιοτρόπως, αντιμετωπίζει σήμερα η Ελλάδα στην Ελληνική Μακεδονία, εξαιτίας των Σκοπίων, ως της νέας μορφής του Μακεδονικού Ζητήματος, τούτ' αυτό, ιδιοτρόπως, αντιμετωπίζει και η Βουλγαρία. Άσχετα από το γεγονός, βέβαια, ότι η Βουλγαρία – ακόμη και η Σερβία - αναγνώρισαν το Κράτος των Σκοπίων ως «Δημοκρατία της Μακεδονίας» για λόγους πολιτικούς ευνοήτους και άμεσης εθνοτικής συγγένειας. Εξ άλλου, μικρό Τμήμα στα ΒορειοΑνατολικά της Μακεδονίας, η λεγόμενη Μακεδονία του Πιρίν, είναι βουλγαρική Επικράτεια.

15. Στα πλαίσια αυτού του νέου γεωπολιτικού σκηνικού στην περιοχή μας,

6 Σκόπια: α. Πρωτεύουσα πόλη της Αρχαίας Δαρδανίας, πέραν της Μακεδονίας, υπό την επικυριαρχία όμως των Μακεδόνων Βασιλέων, β. Πρωτεύουσα πόλη, κατά τους Μέσους Χρόνους, της Σερβο-Ελληνικής αυτοκρατορίας του Σέρβου Τσάρου Στεφάνου Δουσάν (1345-1355), γ. Διοικητικό Κέντρο του ομώνυμου Σαντζακίου ή Βιλαετίου, επί Οθωμανοκρατίας (1459-1912), δ. Έδρα της Γενικής Διοικήσεως Βαρδαρίου (vardarska Banovina) του Βασιλείου Σερβίας (1920-1944), ε. Έδρα της Ομοσπόνδου «Λαϊκής ή Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» της Γιουγκοσλαβίας (1944-1990). Η γνωστή ως Βαρδαριωτική Μακεδονία (Vardarska Makedonia), στ. Πρωτεύουσα πόλη της F.Y.R.O.M. (πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας), ως Ανεξάρτητο Κράτος, Μέλος του Ο.Η.Ε., μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο (1991 ως σήμερα).

καταβάλλεται προσπάθεια αλλαγής από το 1944 κ.ε. και του εκκλησιαστικού statusquo στην νέα τώρα «Λαϊκή ή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας» των Σκοπίων. Σκοπός της αλλαγής η εξυπηρέτηση τεχνηέντως της ξεχωριστής «μακεδονικής εθνότητας»,

με όλα τα στοιχειώδη χαρακτηριστικά έθνους. Ποια είναι αυτά; Εθνική συνείδηση(εδώ σφυρηλάτηση της νέας «μακεδονικής»), γλώσσα (εδώ τεχνητή προσπάθεια αποβουλγαροποίησης της τοπικής ομιλουμένης βουλγαρικής διαλέκτου, γιατί ίδιες είναι οι ρίζες αμφοτέρων), θεσμοί διοικήσεως, παραδόσεις, θρησκεία, εν προκειμένω η Ορθόδοξη Εκκλησία.

Παρ' ότι, κατά το Γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα, η θρησκεία στην Χώρα(Ορθόδοξοι, Ρωμαιοκαθολικοί, Μουσουλμάνοι κ.λ.π. θρησκευτικές ομάδες) είναι ιδιωτική υπόθεση των πολιτών, εντούτοις, στην περίπτωση μας, χρησιμοποιείται προς υποστήριξη του «μακεδονισμού» στα Σκόπια και στην Γιουγκοσλαβική, τ. Σερβική Βόρεια Μακεδονία, αφού η πλειψηφία των κατοίκων είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι.

Έτσι, από το 1944 δειλά και κατά την δεκαετία του '50 επίμονα διαμορφώνεται εκκλησιαστική πολιτική του Κράτους τέτοια έναντι του Σερβικού Πατριαρχείου, ώστε Αυτό να αναγκασθεί να κάμει, θα λέγαμε, κανονικό ελιγμό, λόγω της διωκτικής έναντι της Σερβικής Εκκλησίας πολιτικής, χωρίς να αποστεί των Συμφωνιών μεταξύ Κόπλεως και Βελιγραδίου, των χρόνων 1919-1920 και 1922. Παρέχει εσωτερική, εντός των Πατριαρχικών Δομών, Αυτονομία στις Μητροπόλεις της Νοτίου Γιουγκοσλαβίας, το 1959, υπό Εσωτερικό Κανονισμό.

Αυτός, επευλογηθείς υπό της Ι. Συνόδου του Σερβικού Πατριαρχείου, ορίζει την ονομασία της Αυτονόμου αυτής Εκκλησίας ως «Μακεδονική Ορθόδοξη Εκκλησία» και καθιερώνει Τοπική Σύνοδο, προβλεπόμενη από τους θείους και ιερούς Κανόνες, υπό την Προεδρεία του Μητροπολίτου Σκοπίων Δοσιθέου, και την συμμετοχή σ' αυτήν των τριών επαρχιούχων επισκόπων της όλης Μητροπολιτικής Περιφέρειας. Αυξήθηκαν για λόγους κανονικούς από δύο εις τρεις. Και οι τέσσερις, Μητροπολίτης και Επίσκοποι, της Αυτονόμου αυτής Εκκλησίας, ως οργανικού μέρους του ίδιου Πατριαρχείου, θα συμμετείχαν στις Συνόδους της Ιεραρχίας του Σερβικού Πατριαρχείου, τακτικές και έκτακτες. Όλα τα πολιτικά και δημοσιογραφικά κείμενα, κατευθυνόμενα, ομιλούν για «Πατριάρχη και Πατριαρχείο Σερβικής και Μακεδονικής Ορθόδοξης Εκκλησίας». Βλ. π.χ. Εφημ. «Πολίτικα» Βελιγραδίου, των χρόνων εκείνων (1959 κ.ε.).

16. Η ανωτέρω προσέγγιση – λύση του εκκλησιαστικού Ζητήματος ικανοποιούσε, κατά κάποιο τρόπο, τα αιτήματα του «μακεδονισμού» ως «σλαβομακεδονισμού». Ήταν συνεπής προς τον ομοσπονδιακό χαρακτήρα της όλης Γιουγκοσλαβίας. Εξυπηρετούσε την ομοσπονδιακή συνοχή δια της εθνοτικής ετερότητας και ίδιας κουλτούρας και το αντίστροφο.

Καθώς όμως η νέα ιδέα του «μακεδονισμού» αναπτύσσονταν σταδιακά σ' όλα τα επίπεδα ζωής και διοικήσεως στην «Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», ανάλογα κα ισόρροπα προς τις άλλες Δημοκρατίες και αυτόνομες αποκεντρωμένες

περιοχές (Κόσσοβο, Βοϊβοδίνα), τόσο περισσότερο εδραιωνόταν και η ιδέα της εσωτερικής κρατικής υποστάσεως και συνειδήσεως σ' όλες τις δομές. Αυτό συνέβη και με την Αυτόνομη «Μακεδονική Ορθόδοξη Εκκλησία». Αρχισε να μεθοδεύει ενέργειες και να προβαίνει σε δράσεις για την ανάδειξή της από Αυτόνομη σε Αυτοκέφαλη Εκκλησία. Βέβαια, με την προηγούμενη εξασφάλιση του πολιτικού παράγοντος, ο οποίος, ευχαρίστως, υιοθετούσε την γραμμή αυτή.

Νέες πιέσεις και βολιδοσκοπήσεις προς το Σερβικό Πατριαρχείο, πιο συστηματικές μεταξύ των χρόνων 1964-1967, και με τον πολιτικό παράγοντα πιο εμφανή (π.χ. ο L. Kolesevski, Πρόεδρος του Κ.Κ. και Πρωθυπουργός διατελέσας των Σκοπίων) οδηγούν σε νέες διαπραγματεύσεις. Τελικά, μετά πολλές συσκέψεις, κατά την κοινή συνεδρία της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Σερβικής Εκκλησίας με τα μέλη της Ι. Συνόδου της Αυτόνομου Εκκλησίας, στο Βελιγράδι, στις 18 Νοεμβρίου 1966, ο Μητροπολίτης Σκοπίων Δοσίθεος καταθέτει αίτηση-έγγραφο, στο οποίο ανακοινώνει επιλέξει τα εξής: «Απεφασίσαμεν να ζητήσωμεν από της Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας Αυτοκέφαλον. ην απόφασίν μας ταύτην εθέσαμεν υπ' όψιν του Εκτελεστικού Συμβουλίου της Μακεδονίας. Τούτο αφιέρωσε δια το εν λόγω θέμα μίαν συνεδρίαν και ανεκοίνωσεν εις ημάς ότι δεν σφάλλομεν ζητούντες το εκκλησιαστικόν αυτοκέφαλον»⁷).

Τελικά, τα Σκόπια μονομερώς, και ενώ διαρκούσαν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο πλευρών, ανακήρυξαν την Εκκλησία των Σκοπίων αυτοκέφαλη. Συνήλθε, στις 17 Ιουλίου του 1967, στην Αχρίδα, έδρα της τ. Αρχιεπισκοπής Αχριδών (καταργήθηκε το 1767), Κληρικολαϊκή Συνέλευση 34 μελών (μεταξύ των και οι 4 επίσκοποι, υπό τον Μητροπολίτη Σκοπίων Δοσίθεο), η οποία προέβη στην πράξη αυτή. Μία πράξη όλως εθνοφυλετική, αντικανονική και αναληθής ιστορικά, που όμως αποσκοπούσε στην ενίσχυση του «μακεδονισμού» σε θρησκευτικό εκκλησιαστικό επίπεδο στην «Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Η Σύνοδος της Ιεραρχίας της Σερβικής Εκκλησίας, συνελθούσα εκτάκτως στις 14 Σεπτ. 1967 και εξετάσασα τα γενόμενα στην Αχρίδα, τον Ιούλιο του ιδίου έτους, απεφάνθη ομοφώνως ότι το αυτοκέφαλο εκείνο ήταν ψευτο-αυτοκέφαλο. Η δε αυτοκαλούμενη «αυτοκέφαλη μακεδονική Ορθόδοξος Εκκλησία» κηρύχθηκε «Σχισματική Θρησκευτική Οργάνωση», όπως αναφέρθηκε ήδη στο Α' μέρος του παρόντος. Κατάσταση που ισχύει για τους εμπνευστές και δημιουργούς επισκόπους και λαϊκούς και εμμένοντες ως σήμερα σ' αυτήν. Έχουν την υποστήριξη μόνο των Πολιτικών Αρχών του Κράτους, που, εν τω μεταξύ, το 1990-1991, κατέστη Ανεξάρτητο, με την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, καθώς προελέχθη. Έτσι, το όλο πρόβλημα των Σκοπίων από εσωτερικό της Γιουγκοσλαβίας κατέστη διεθνές. Η Ελλάδα καλείτο να διαχειρισθεί ένα νέο Μακεδονικό Ζήτημα στα άμεσα βόρεια σύνορά της, που επί 25 τώρα χρόνια την απασχολεί.

7 Βλ. Σχετικό έγγραφο, με θέμα: «Αίτησις Αυτόνομου Μακεδονικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, όπως δοθῆ αὐτῇ Αυτοκέφαλον», στον Glasnik του Πατριαρχείου Σερβίας, τ.8-9(1967), 154-156.

Γ' Συμπερασματικές Κρίσεις

1. Τα προεκτεθέντα, σε βασικές γραμμές, συνιστούν το, κατά την ταπεινή κρίση μας, ιστορικό βάθος του πολιτικού και του άμεσα απασχολούντος την παρούσα επιστημονική παρέμβαση εκκλησιαστικού Ζητήματος στο νέο Κράτος των Σκοπίων, ως προς την ονομαστική ταυτότητα της εδώ Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Στο Α' μέρος αναφερόμαστε στα «Δεδομένα του Παρόντος». Η ονομασία της Ορθοδόξου Εκκλησίας των Σκοπίων θα κριθεί οριστικά μετά την λύση του πολιτικού ονόματος του Κράτους αυτού. Και θα λυθεί σε πλαίσια καθαρά ιστορικο-κανονικά και όχι πολιτικών σκοπιμοτήτων, υπό τις προϋποθέσεις, που αναφέρονται στο Α' μέρος.

Επιβάλλεται ουσιώδης διευκρίνιση εδώ. Έχει να κάμει με την δογματική διδασκαλία της Ορθοδόξου Εκκλησίας, που θα κληθεί να συμπράξει στην λύση του όλου ζητήματος, στο μέρος που την αφορά. Η Εκκλησία θεωρεί την εθνική ταυτότητα των λαών ως μια γόνιμη διάσταση της ζωής των. Σέβεται και επευλογεί τα εθνικά και ιστορικά Δίκαιά των. Αντιτίθεται όμως ριζικά στις ακρότητες· είτε φυλετικές ή εθνοφυλετικές· είτε ιστορικές πλαστογραφίας της ιστορίας, ούσα η ίδια αναπόσπαστο, καίτοι διακριτό, Μέρος της πανανθρωπίνης ιστορίας και ζωής. Αξιολογεί τις ακρότητες αυτές «χαίνουσα πληγή» διαιρέσεως και αντιπαλότητας. Και, τελικά, τις ορίζει ως «Σχίσματα», ακόμη δε και «Αιρέσεις», στο όλο πανορθόδοξο Σώμα της.

2. Αν μας επιτρέπεται προσωπική κρίση, θα μπορούσαμε να αξιολογήσουμε και εκτιμήσουμε, βάσει των πηγών της ιστορίας και της γεωγραφίας και των προσωπικών μας ερευνών και συγγραφών για το ειδικό αυτό θέμα, ότι: α. για μόν το όνομα του Κράτους η γεωγραφική διατύπωση «Βόρειος Μακεδονία», αφού τα πάντα αναφέρονται σ' αυτήν την περιοχή, πέραν των Ελληνικών συνόρων· και β. για δε την ονομασία της Εκκλησίας οι πόλεις «Αχρίς» και «Σκόπια», που είναι γεγονότα ιστορικά και σημερινά, άρρηκτα δεμένα με το ίδιο γεωγραφικό διαμέρισμα «Βόρειος Μακεδονία», θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως κοινή συνεκτική βάση λύσεως και των δύο Ζητημάτων, πολιτικού και εκκλησιαστικού.

Προϋποτίθεται, βέβαια, ο ειλικρινής σεβασμός, όχι κατά το φαινόμενο αλλά κατά το νοούμενο, των ιστορικών, εθνικών και σημερινών δεδομένων και ευαισθησιών των ομόρων Κρατών και Λαών και δή της Ελλάδος, της οποίας η όλη υπόσταση θίγεται γεωγραφικά και ιστορικά και εθνικά.

3. Υπάρχει δε προς τούτο καλό προηγούμενο δίδαγμα της ιστορίας και της πολιτικής. Όπως ανήκει στην ιστορία πλέον το Μακεδονικό Ζήτημα στις σχέσεις φιλικής γειτονίας μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας, πολύ οξύ κατά τον 20ον αι., έτσι θα μπορούσε να συμβεί, όταν, σε αντικειμενικές και όχι πλασματικές βάσεις, επιλυθεί το ίδιο Ζήτημα, υπό την σημερινή του μορφή, στις σχέσεις φιλικής γειτονίας μεταξύ Ελλάδος και του νέου Κράτους, στα Βόρεια Σύνορα της Ελλάδος. Μη λησμονούμε όμως ότι βασική πανανθρώπινη Αρχή είναι ότι τα ονόματα προσδιορίζουν πρόσωπα και πράγματα· και, τανάπαλιν, τα πράγματα

επιβάλλουν τα ονόματα.

Δ' Ειδική Βιβλιογραφία ενδεικτική

1. Αθαν. Αν. Αγγελοπούλου, *Το αυτοκέφαλον της «Μακεδονικής» Ορθοδόξου Εκκλησίας, επί τη βάσει των Αποφάσεων της Εκτάκτου Συνόδου της Ιεραρχίας της Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 1967.
2. Του Αυτού, *Η Σερβική Ορθοδόξος Εκκλησία*, Θεσσαλονίκη 1968.
3. Του Αυτού, *Η Βουλγαρογιουγκοσλαβική διαμάχη επί του «Μακεδονικού», κατά τα έτη 1968-1969*, Θεσσαλονίκη 1970.
4. Του Αυτού, "Το εκκλησιαστικόν καθεστώς των Μητροπόλεων της Βορείου Μακεδονίας από το 1913 μέχρι σήμερα", *Μακεδονικά* 15(1975), 28-44.
5. Του Αυτού, *Μακεδονικό Ζήτημα. Η Εκκλησιαστική ιστορικοκανονική άποψη από το 1944 μέχρι σήμερα*, Ιεροσόλυμα 1988.
6. Του Αυτού, *Ελληνορθόδοξες Κοινότητες της σημερινής νοτίου Γιουγκοσλαβίας (β' μισό του 19ου αιώνα)*, Θεσσαλονίκη 1991.
7. Του Αυτού, "Η ονομασία της «Δημοκρατίας των Σκοπίων»", *Εφημ. Καθημερινή* 10-4-1991.
8. Του Αυτού, *Ακαδημικοί Περίπατοι. Επίκαιρα θέματα εθνικής και εκκλησιαστικής πολιτικής και διπλωματίας*, Θεσσαλονίκη 2011. Βλ. Κεφάλαιο Α', Μακεδονικό Ζήτημα 1992-2010. Το Κράτος των Σκοπίων και το Πρόβλημα της ονομασίας του, σελ.27-67.
9. Του Αυτού, "Κράτος Σκοπίων. Η λύση του Εκκλησιαστικού Ζητήματος", *εφημ. ΤΟ ΠΑΡΟΝ*, 17 Αυγ.2014, σελ.12.
10. Μ. Γεδεών, *Εγγραφα Πατριαρχικά και Συνοδικά περί του βουλγαρικού ζητήματος (1852-1873)*, Κωνσταντινούπολις 1906.
11. D. ilievski, *Η έννοια αντιδράσεων τινών κατά του αυτοκεφάλου της Μακεδονικής Ορθοδόξου Εκκλησίας*, Σκόπια 1970.
12. Του Αυτού, *Το αυτοκέφαλον της Μακεδονικής Ορθοδόξου Εκκλησίας*, Σκόπια 1972.

13. Γεωρ. Νεκτ. Λόη, *Ο Πατριάρχης των Σέρβων Γερμανός Βίος - Δράση*(1958-1990), Θεσσαλονίκη 2007.

14. Του Αυτού, *Οι Προκαθήμενοι της Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 2008.

15. Ch. Papastathis, "L' autocéphalie de l' Eglise de la Macedoine Yougoslave", *Balkan Studies* 8 (1968), 151-154.

16. D. Stranjaković, *Η χειραφέτησις της Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και η ανασύστασις του Πατριαρχείου Πεκίου 1918-1922*, Βελιγράδι 1962.

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]